

TLM_Lausunto_Tornio_Martimon tuulivoimaosayleiskaavaehdotus_18032026**Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** Puolakka Hanna
arkeologi**TORNION MARTIMON TUULIVOIMAPUISTON YLEISKAAVAN EHDOTUSAINEISTO**

Tornion kaupunki on pyytänyt Tornionlaakson museolta lausuntoa Martimon tuulivoimapuiston yleiskaavanehdotusaineistosta. Lausuntopyynnön ohella museolle on toimitettu päivitetty osallistumis- ja arviointisuunnitelma sekä aikaisempaan suunnitelmaan liittyvät vastineet (Sitowise Oy, 24.11.2025), luontoselvityksiä ja havainnekuvia sekä 21.1.2026 päivätyt kaavaselostus ja kaavaluonnos. Tornionlaakson museo lausuu hankkeeseen liittyen arkeologisesta kulttuuriperinnöstä. Esteellisyyssyistä Museovirasto lausuu asiassa rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman osalta.

Kaavoituksen tavoitteena on mahdollistaa tuulivoimaloiden ja niihin liittyvien huoltoteiden, maakaapeleiden ja sähköaseman rakentaminen laatimalla MRL 77 a §:n mukainen oikeusvaikutteinen yleiskaava, jota voidaan käyttää suoraan tuulivoimalan rakennusluvan myöntämisen perusteena. Hankealue sijoittuu noin 36 kilometriä Tornion keskustasta pohjoiseen rajautuen osin Tervolan kuntarajaan. Kaava-alueen koko on noin 11 500 hehtaaria. Kaavoitussuunnitelmassa on enintään 45 tuulivoimalaa, joiden kokonaiskorkeus on enintään 300 m, napakorkeus enintään 200 m ja lavan pituus enintään 100 m.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Kaava-alueella ja sen tuulivoimapuistohankkeeseen liittyen on tehty arkeologisia inventointeja vuosina 2022 ja 2023 (Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu). Selvitykset olivat arkeologisen kulttuuriperinnön osalta riittävät. Kaava-alueen lounaisosassa on kaksi ennalta tunnettua muinaisjäännettä: kivistä asuinpaikat **Veturinmaa** (100001046) sekä **Tiepuraoja** (100001137). Vuosien 2022 sekä 2023 inventoinnissa ei havaittu uusia muinaisjäänneksiä, ainoastaan kaksi modernia rakennusta kohteessa Rantajärvi (1000045944), sekä pilkkapuu kohteessa Aittavaara (1000045946), lähellä olemassa olevaa voimajohtoa.

Kaavaluonnoksessa kyseiset kiinteät muinaisjäännökset **Veturinmaa** ja **Tiepuraoja** ovat huomioituina ja paikallaan. Kaavamerkinnoissa tai määräyksissä kokonaisuutena ei ole huomautettavaa olemassa olevilta osin, mutta niihin tarvitaan jonkin verran lisäyksiä.

Kaavaluonnoksen ja siitä annetun lausunnon jälkeen muinaisjäännesrekisteriin on tuotu hankealueen sisäpuolelle sijoituvia, uusia muinaisjäännekohteita sekä uusia havaintokohteita. Uusi muinaisjäännekohte **Jäkälälampi** (1000065674)

Tornionlaakson museon johtaja

18.03.2026

§ 19/2026

sisältää kaksi tervahautaa. Kyseinen kohde tulee merkitä osayleiskaavaan suojelumerkinnällä sm sekä lisätä kaavaselistukseen. Lisäksi hankealueen sisäpuolelta on 5p-laserkeilausaineistosta havaittu etätarkasteluna neljä uutta mahdollista hiilimiilu- tai tervahautakohdetta, jotka on viety muinaisjäännösrekisteriin havaintokohteina: **Tiepuraoja 2** (1000065712), **Taskunmaa** (1000065713), **Sysikumpu** (1000094708) sekä **Kaivosoja** (1000065675). Kyseiset kohteet eivät sijoitu tällä hetkellä minkään nykyiseen kaavaluonnokseen merkityn rakennushankkeen alueelle tai välittömään läheisyyteen, jonka vuoksi niillä ei ole tällä hetkellä vaikutuksia kaavaan. Mikäli kaavaan tulee muutoksia ja esimerkiksi myllyjen, sähkölinjojen tai teiden paikat muuttuvat, tulee kyseiset kohteet arkeologisesti inventoida. Mikäli ne osoittautuvat muinaisjäännöksiksi, ne tulee myös merkitä kaavaan suojelumerkinnällä sm.

Kaavaselistusluonnoksessa on tuotu esiin suunnittelualueen nykytila, jossa kappaleessa 4.8 Arkeologinen kulttuuriperintö on mainittu kaavassa olevat kiinteät muinaisjäännökset **Veturinmaa** (1000001046) ja **Tiepuraoja** (1000001137). Myös uudet kohteet (**Jäkälälampi** (1000065674), **Tiepuraoja 2** (1000065712), **Taskunmaa** (1000065713), **Sysikumpu** (1000094708) sekä **Kaivosoja** (1000065675)) tulee lisätä kaavaselistukseen. Selostuksessa tulee käyttää kohteiden muinaisjäännösrekisterissä olevia nimiä sekä tunnusnumeroita.

Kaavaselistuksessa kohdassa 4.8. kiinteiden muinaisjäännöskohteiden sijoittuminen suhteessa rakennettaviin kohteisiin, kuten uusiin teihin sekä myllyihin on esitetty virheellisesti. Kaavaselistuksen mukaan *”Kaava-alueella olevat tunnetut kiinteät muinaisjäännöskohteet eivät sijaitse tuulivoimaloiden lähialueilla, alle 200 metrin säteellä yksittäisistä voimalapaikoista.”* Kuitenkin heti seuraavassa lauseessa todetaan, että muinaisjäännöskohteen **Veturinmaa** *”aluerajaus sijaitsee lähimmillään noin 150 m etäisyydellä voimalasta 41.”* On mahdollista, että kaavaselistusta laadittaessa muinaisjäännöskohde on ymmärretty virheellisesti. Todellisuudessa **koko muinaisjäännöksen aluerajaus on yhtä kuin muinaismuistolain suojaama kiinteä muinaisjäännös.**

Taulukossa 4-3 esitetty termi ”pistekohde” on virheellinen ja harhaanjohtava, ja se tulee poistaa kaavaselistuksesta. Matkaa ”pistekohteesta” ei myöskään voi käyttää mittana muinaisjäännöksestä rakennuskohteisiin, vaan matka rakennuskohteesta muinaisjäännökseen tulee mitata **muinaisjäännöskohteen alueen rajaan**. Todellisuudessa siis kiinteän muinaisjäännöskohteen **Veturinmaa** etäisyys lähimpään voimalaan on 150 metriä ja vain 16 metriä tien keskilinjasta. Kun ottaa huomioon uuden tien perustusten vaatiman leveyden ojituksineen, luiskauksineen yms. on todettava, että tielinjaus kulkee tällä hetkellä todellisuudessa huomattavan lähellä kyseistä muinaisjäännöskohdetta. Museo suosittaa tien linjauksen tarkentamista siten, että se sijoittuu selvästi kauemmas muinaisjäännösalueen rajasta niin, ettei kohde vaarannu tien rakentamisen vuoksi. Tässä yhteydessä myös rakentamisen aikainen huomiointi, maastomerkinnot ja rakentajien tiedottaminen ovat ensisijaisen tärkeitä.

Kaavaselistukseen kohdassa 10.5. *Arkeologiseen kulttuuriperintöön kohdistuvat vaikutukset* todetaan virheellisesti, että alueelta tunnetaan sekä

Tornionlaakson museon johtaja

18.03.2026

§ 19/2026

pistemäisiä, että aluemaisia muinaisjäänköhteitä. Kaavaselostuksessa mainitut kiinteät muinaisjäänökset **Veturinmaa** (1000001046) ja **Tieपुरaoja** (1000001137) sisältävät aluerajauksen, eikä niitä voi kuvailla pistemäisiksi. Uudet kohteet tulee päivittää myös kohtaan 10.5.

Kohdassa 10.5. todetaan virheellisesti, että ”*Molemmat kohteet sijaitsevat yli 200 metrin etäisyydellä suunnitelluista, yksittäisistä voimalapaikoista ja sähköasemista.*”, tähän tulee korjata kohteen Veturinmaa todellinen etäisyys lähimpään voimalaan mitattuna muinaisjäänkösalueen rajasta.

Vaikutusten arvioinnissa todetaan Veturinmaan ”*aluemaisen muinaisjäänkökohteen pohjoisosa sijoittuu kaava-alueelle suunnitellun sisäisen tiestön läheisyyteen. Muinaisjäänkökohde sijaitsee uuden rakennettavan metsätien varrella, mikä osaltaan lisää riskiä kohteen vahingoittumiselle laaja-alaisempien rakennustöiden takia (verrattuna nykyisen tiestön parantamiseen).*” Kohta huomioi kohteelle **Veturinmaa** tien rakentamisesta aiheutuvat riskit muuten verrattain hyvin, mutta kohdassa tulisi ottaa huomioon tien todellinen etäisyys muinaisjäänkökohteen aluerajaukseen, ei ”kohdepisteeseen”, kuten yllä on todettu. Tornionlaakson museo pitää hyvänä, että yleisissä määräyksissä on otettu huomioon arkeologiseen kulttuuriperintöön liittyvät muut käytännölliset vaatimukset; arkeologisten kohteiden huomioiminen ja merkitseminen suunnittelussa sekä rakentamisen ja huoltotoimenpiteiden aikana.

Lisäksi suunnitellun kaavan alueen läheltä on tiedossa 4 muinaisjäänkökohdetta. Noin 600 metriä kaava-alueen rajalta kaakkoon sijaitsee rajamerkki **Kaisavaara** (1000019225), joka on osa RKY-inventoinnin kohdetta ”Kemin ja Tornion vanhan rajan rajapyykit”. Noin 100 metriä kaava-alueen rajalta itään sijoittuvat **Sorvasvaara poroerotus** nimiseen kivikautiseen asuinpaikkaan (1000001058) liittyvät kaksi löytöpaikkaa sekä hieman etäämmällä itse muinaisjäänkösalue. Lisäksi **Sorvavaara poroerotus 2** niminen poroaita, joka on muu kulttuuriperintökohde, sijoittuu kaava-alueelta noin 400 metrin päähän. Struven ketjuun liittyvien kohteiden väliset näkymäalueet on huomioitu riittävällä tavalla.

Näiden lisäksi vuoden 2024 Tornion inventoinnissa hankealueen länsipuolelta on havaittu kolme uutta muinaisjäänkökohdetta, **Kirnunkaulanjänkkä** (1000091486), **Korttovaara 1** (1000086380) ja **Korttovaara 2** (1000086381), joista Korttovaara 2 sijoittuu aivan hankealueen rajalle, vain noin 150 metriä rajasta länteen ja 550 metrin päähän voimalasta 38. Kyseiset kohteet tulisi lisätä kaavaselostukseen sekä taulukkoon 4.4. *Kiinteät muinaisjäänökset voimaloiden välittömältä vaikutusalueelta (0–5 km)*. Samaan taulukkoon 4.4. tulee lisätä myös kohteet **Paskanjänkkä** (1000086383) sekä **Paskanjänkkä Tervasnenä** (1000086382), jotka sijoittuvat vain noin 2,2–2,5 kilometrin päähän lounaaseen myllypaikoista 39, 40, 41 sekä 42. Kyseinen taulukko (4.4) vaatii ylipäänsä tarkistusta. Museo suosittelee, että kyseistä taulukkoa päivitetään ja sitä varten tarkistetaan huolellisesti uudelleen varsinaisen hankealueen ulkopuolella, taulukossa nimetyn 5 km säteellä myllypaikoista sijaitsevat muinaisjäänökset. Tieto karttuu jatkuvasti uusien inventointien myötä. Ajantasaiset tiedot muinaisjäänöksistä löytyvät Museoviraston ylläpitämästä Muinaisjäänkörekisteristä.

Tornionlaakson museon johtaja 18.03.2026 § 19/2026
Tornionlaakson museolla ei ole muuta huomautettavaa Martimon
tuulivoimapuiston osayleiskaavan valmisteluaineistosta arkeologisen
kulttuuriperinnön osalta.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Tornion kaupunki
Museovirasto
Lupa- ja valvontavirasto